

The background is a dark blue gradient with a subtle pattern of white dots. On the left side, there are several overlapping circular elements. A prominent one is a large circle with a scale around its perimeter, marked with numbers from 140 to 260 in increments of 10. Other circles are partially visible, some with dashed lines and arrows, suggesting a complex geometric or scientific theme.

INDDRAGELSE AF TEORI OG SOCIOLOGI I RELIGION C

THOMAS THOMSEN
FAVRSKOV GYMNASIUM

OPLÆGGETS FOKUS

- Hvordan kan vi sikre, at vores c-niveau kommer til at deltage meningsfuldt i den nye SRP og ikke bare bliver et bi-fag?
- Inddragelse af teori på c-niveau – teori kan være mange ting

TEORI – ER DET IKKE DET DE GØR PÅ B-NIVEAU?

Teori: ”I mere løs betydning er en teori et sæt af forestillinger og antagelser, der tjener til at forstå, forklare og evt. manipulere med den foreliggende virkelighed.” (Den store danske

http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Filosofiske_begreber_og_fagudtryk/teori

Det er ikke nødvendigvis hele den bagvedliggende teori, vi skal have fat i men de faglige begreber, der er knyttet til teorierne, anvendelsen af dem samt konsekvenserne af at vælge netop disse som indgangsvinkel til emnet.

Hvad er teori så? Religionssociologi, -psykologi, kognitions-, køns og sprogforskning og meget mere. Modeller, begreber, teoritekster, 'tyggede teorier' osv.

LÆREPLANERNE 2017 - LIGHEDER OG FORSKELLE

• C-niveau

• Faglige mål

• Eleverne skal kunne:

- disponere en mundtlig fremstilling af et religionsfagligt stof og anvende **elementær religionsfaglig terminologi**
- karakterisere og analysere forskelligartede materialer med anvendelse af **religionsfaglige begreber**
- karakterisere og analysere væsentlige problemstillinger **vedrørende forholdet mellem religion og nutidige samfund i en global kontekst**, samt anvende religionsfaglige tilgange til bedre at forstå og håndtere aktuelle problemstillinger og konflikter
- behandle problemstillinger i samspil med andre fag

• Kernestof:

- **religionernes centrale fænomener og religionsfaglig terminologi og metode.**

• B-niveau

• Faglige mål

• Eleverne skal kunne:

- disponere en mundtlig fremstilling af et religionsfagligt stof og anvende **religionsfaglig terminologi, teori og metode**
- karakterisere og analysere forskelligartede materialer med anvendelse **af religionsfaglige begreber og -teorier**
- **demonstrere viden om fagets identitet og metoder**
- Kernestof:
- **religionsvidenskabelig teori, metode og terminologi**

HVORFOR ER DET VIGTIGT MED TEORIERNE OG FORSKELLIGE FAGLIGE METODER?

- Fordi det kan være en måde at sikre en god faglig forankring , når Religion C indgår i SRP
- Det kan være med til at give eleverne en knagerække at hænge faget op på i det tværfaglige arbejde
- Sociologien, kognitionen, psykologien o.m.a. kan være med til at åbne for nogle emner, der går mere på tværs af fagområderne, end hvis man holder sig til f.eks. fænomenologiske teori og begreber, som måske traditionelt har været det, der har fyldt mest i de flestes undervisning

DEN LILLE FORSKEL

Jeg plejer at bruge følgende sammenskrivning til at forklare eleverne om den metodiske forskel på en fænomenologiske og sociologiske tilgang til vore fag. Der kunne laves andre for andre teoretiske retninger:

Fænomenologi – religionens hvad

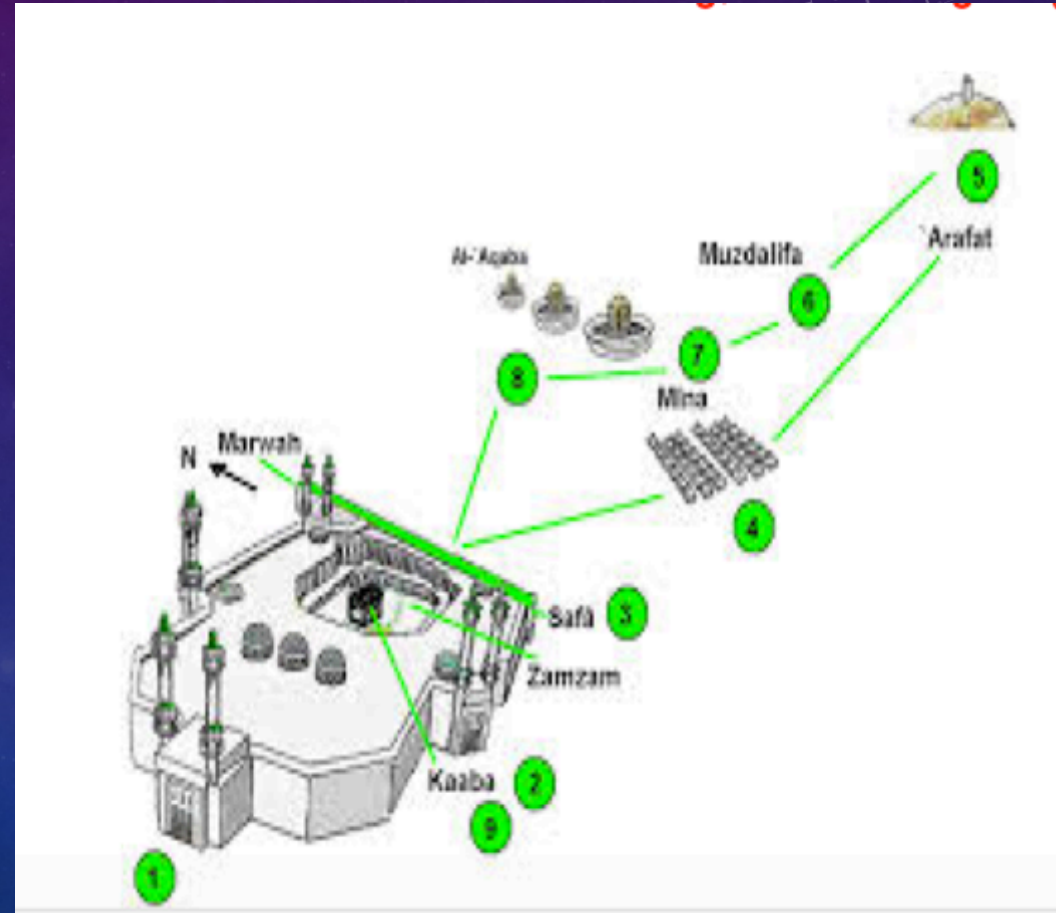
- **Religionens indhold:**
- Smarts 7 dimensioner: myter, ritualer, helligsteder, etik, dogmer, oplevelser, sociale
- På tværs af religionerne
- Kildetekster (indholds- og begrebsanalyse)

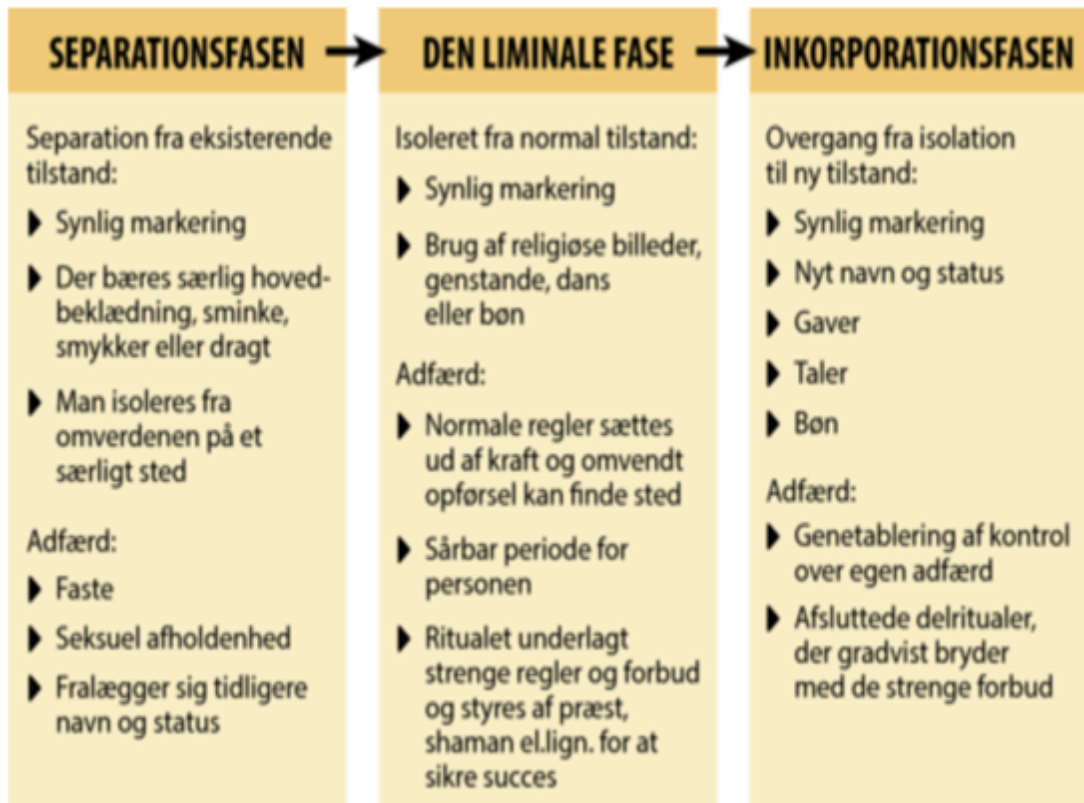
Sociologi – religionens hvordan

- **Religionens funktion:**
- Rolle i samfundet, minoriteter - majoriteter, religionens betydning for individet og den religiøse gruppe.
- Teori (ofte deduktiv tilgang), begreber, modeller.
- Statistik + aktuelle artikler.

ØVELSE: HAJJ FRA FORSKELLIGE VINKLER

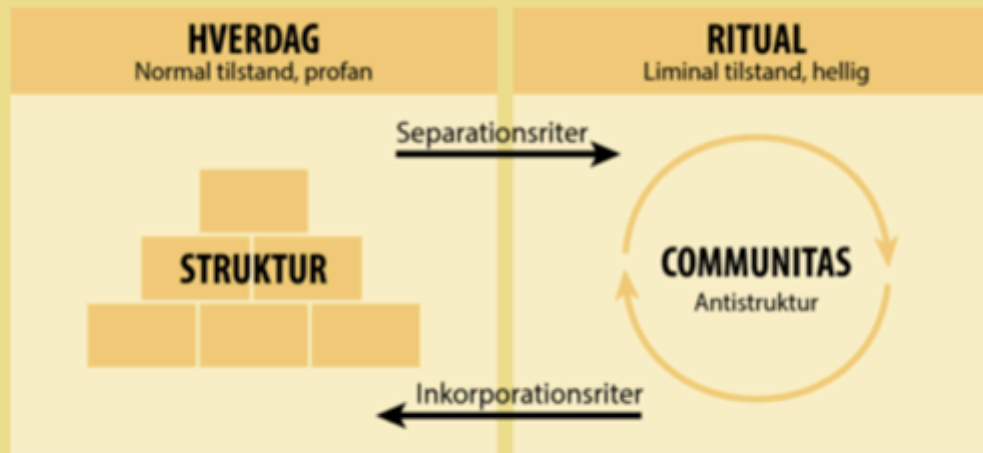
- Lad os lege elever et øjeblik, der er i gang med et islamforløb, og nu er vi blevet bedt om at se på hajj ud fra fire forskellige religionsfaglige teorier:
- 1. Ninian Smarts syv dimensioner – hvor mange kan vi finde i forbindelse med hajj?
- 2. Arnold van Genneps model for overgangsritualer – hvor finder vi de forskellige faser og hvordan kommer det til udtryk?
- 3. Victor Turners ritualmodel – hvordan passer hajj ind i modellen?
- 4. Jørgen Podemann Sørensens ritualteori – sæt hajj ind i modellen og forklar, hvordan de tre planer forstærker hinanden

VICTOR TURNERS RITUALTEORI ID

- **Struktur:** samfundets formelle regler som fx love, hierarkier og magtforhold.
- **Communitas:** en social antistruktur, som opstår i ritualets liminale fase, hvor skel mellem mennesker udlignes, og der opstår en særlig følelse af fællesskab.

Kilde: Victor Turner: The Ritual Process - Structure and Anti-Structure. Cornell University Press, 1969.

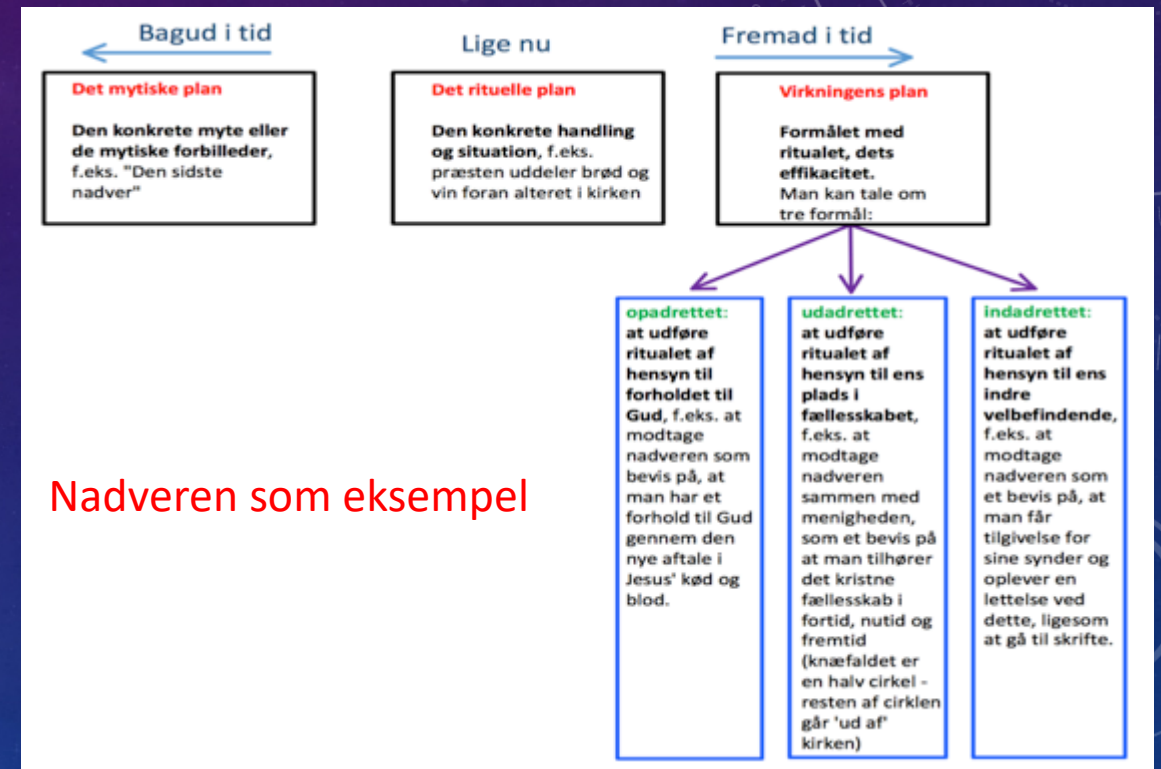
Kilde: Arnold van Gennep: Les rites de passage. Emile. Nourry, 1909. / Lene Madsen m.f.: Religion C. System, 2012.

Det rituelle plan	Det man gør i ritualet. Selve ritualhandlingen og den situation, hvori den udføres.
Det mytiske plan	Den myte, man henviser til og forklarer ritualet med.
Virkningens plan	Formålet med ritualet (ritualets efficacitet).

Modellerne er hentet fra *Begrebsnøglen* s. 108-116

VIDERETÆNKNING AF PODEMAN SØRENSENS MODEL

Søjlenøgle	Facts	OPADRETTETHED Underkastelses- aspekter	UDADRETTETHED Sociale aspekter	INDADRETTETHED Kontemplative aspekter
Trosbekendelse				
Bøn				
Almisse				
Faste				
Valfart				

SOCIOLOGISKE TEORIER OM, HVORFOR FOLK ER RELIGIØSE

- 1. Deprivation (mangeltilstand)
- 2. Socialisering (opdragelse)
- 3. Rational choice (optimering af muligheder)
- 4. Søggen efter mening og tilknytning (overskudsvalg)

(Grundbogen til Religion C s. 246 250, Begrebsnøglen s. 11, 88 og 120 og Religionssociologi en introduktion s. 187 203)

- Gode kategorier at arbejde med både i forhold til minoritet/majoritet, konversion, senmoderne religiøsitet og i forhold til, hvad religion er for en størrelse.
- Jeg bruger dem til konkret casearbejde f.eks. i forbindelse med forløb om islam, buddhisme, Scientology, Jehovas Vidner osv. De er meget anvendelige i opgavesammenhæng, fordi de er nemme at applicere på enkelte cases, og giver eleverne en forståelse af nogle af de komplekse årsagssammenhænge til folks brug af religiøsitet (eks. Radikalisering).
- Jeg har både brugt teorierne sammen med f.eks. Ninian Smart i introforløbet til at se på, hvad religion gør for udøverne og diskuteret, hvilke af Smarts dimensioner, der kan knyttes til de fire teorier men også for nylig anvendt dem til at diskutere etnisk vs. konvertit-buddhisme.

RELIGIONSPSYKOLOGISKE TEORIER

- I Birgit Andersens *Religion & psykologi* arbejdes der med en række psykologiske/religionspsykologiske forklaringer på menneskets søgen efter religiøsitet. Her er gode eksempeltekster om socialiseringsmekanismer, tilknytning og gudstro, søgen efter lykke og mening, religion og identitet samt religiøs coping.
- Disse teorier og forklaringsmodeller kan bruges sideløbende eller som kontrast til de sociologiske teorier og er meget anvendelige i tværfaglige sammenhænge med f.eks. Biologi i forløb om sygdomme og helbredelse, som ville være interessant i SRP-sammenhæng.

KONVERSION OG OMVENDELSE

- Rambos syv stadier for konversion: Kontekst, krise, søgen, mødet, interaktion, forpligtelse og konsekvens.
- Lofland-Stark – modellen: Oplevelse af religiøse spændinger, finder mening i religiøse løsninger i forvejen, vendepunkt, følelsesmæssig tilknytning, afskærer kontakten til sine vante omgivelser, fuldt engagement i den nye bevægelse => ny identitet.
- Problemet med Rambo og Lofland/Starks modeller er, at de ofte anvendes meget ukritisk og bare til, at eleverne sætter konvertitberetninger ind, for at se om de passer. Man bliver nødt til at lære eleverne at bruge dem kritisk og til at se på, hvad konversionen fører med sig og måske koble til teorierne om, hvorfor folk bliver religiøse.
- Mogens S. Mogensens grunde til omvendelse/konversion: Den intellektuelle, mystiske, eksperimentelle, følelsesmæssige, tvungne og vækkelsesmødeomvendelsen.
- I det hele taget kan Mogens S. Mogensens bog *Når danskerne skifter tro – omvendelse mellem religionerne i Danmark* ikke anbefales nok, når man arbejder med konversion. Den er fyldt med eksempler, teori og er letlæselig, så an kan sagtens udlevere fra den til eleverne.
- (Grundbogen til *Religions* s. 264, *Begrebsnøglen* s. 46f, *Religionssociologi en introduktion* s. 214 218, *Danske verdensreligioner. Islam* s. 194 213 *Minoritetsreligioner i Danmark religionssociologisk set* s. 20 33 og *Når danskerne skifter tro omvendelse mellem religionerne i Danmark* især kap. 3, 9,10, 11 og 12)
- Deans konversionsberetning: <https://vimeo.com/150593505> Dobbeltkonvertitten: <https://politiken.dk/magasinet/interview/art5597239/Dobbeltkonvertitten> 12 muslims share their journey to Islam <https://www.youtube.com/watch?v=ZpA5a100M1A&nohtml5=False>

BENTS VEJ TIL ISLAM

			
Bents vej til ISLAM ud fra Lewis Rambos model			
			

APOSTASI, AFHOPNING ELLER DISENGAGEMENT

- Når man arbejder med konversion bliver man også nødt til at komme omkring modsætningen apostasi, som oprindeligt betegnede afhoppere fra den kristne kirke, men nu er gledet ind i fagsproget om afhoppere fra religioner i det hele taget.
- Meridith McGuire påpeger, at frafald/apostasi (disengagement) fra religion forløber som en modsat konversion. Hun forklarer, at aposatsi forløber i fire faser:
 - 1. Begyndende tvivl (first doubts)
 - 2. Søgen og afvejning af andre alternativer (seeking and weighing role alternatives)
 - 3. Et vendepunkt (a turning point)
 - 4. Påtage sig en identitet som ex-medlem (Establishing an ex-role identity)
- Ofte vil man opleve, at den frafaldne vil søge hen i andre (religiøse) fællesskaber, der minder om det de kommer fra.
- *(Religion, the social context s. 87-91)*
- McGuires model giver eleverne en række konkrete begreber at analysere afhoppere ud fra og er god i opgavesammenhæng til at sammenfatte apostatberetninger fra f.eks. Scientology eller andre nyreligiøse bevægelser, Jehovas Vidner og Islam. Brug f.eks. videoer om Massoud Fouroozandehs apostasi på Religionsportalen <https://religion.systime.dk/index.php?id=538> eller udsendelserne *Afhopperne* eller *Mit hemmelige liv*, som ligger på CFU

TYOLOGIER:

1. RELIGIØST ENGAGEMENT – JAMES BECKFORD

Jeg plejer at bruge James Beckfords model over religiøst engagement, når vi arbejder med f.eks. nyreligiøse bevægelser eller ser på religiøse udøvers engagement. Jeg har senest brugt dem i mit buddhismeforløb til at sætte fokus på lægmands-buddhisternes engagement i forhold til kloster-buddhismen i hinayana og til at diskutere, hvorfor nogle lægfolk går i kloster i kortere eller længere perioder.

Men modellen er også rigtig god i forløb om f.eks. Scientology eller lignende bevægelser, fordi begreberne kan beskrive en udvikling, som f.eks. konvertitter eller apostater gennemlever.

Gode eksempler finder man i udsendelserne *Mit hemmelige liv* på CFU

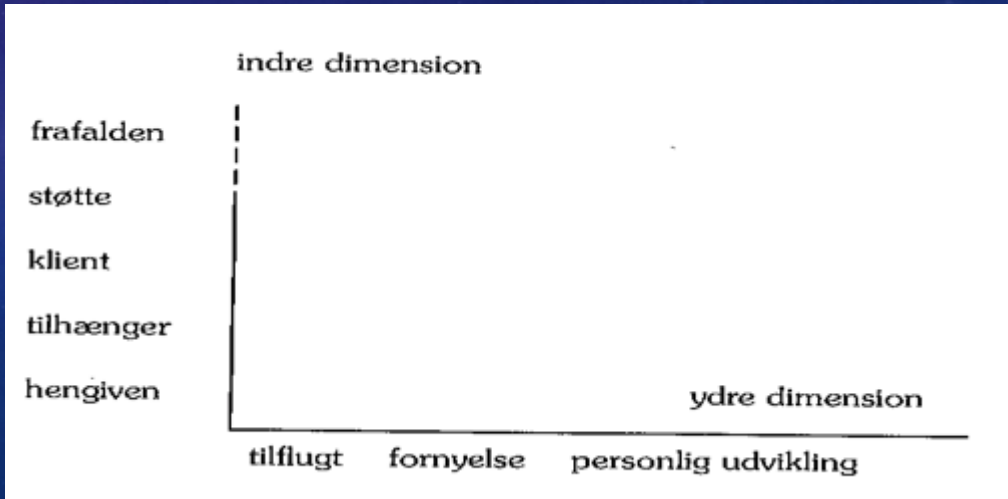
(Model 17 er hentet i Religion. Teori fænomenologi metode s. 148
Og den anden er fra *Minortetsreligioner i Danmark* s. 25)

Model 17: Beckfords medlemstyper ^{ID}

Fem typer medlemmer:

- **Hengiven:** bruger al sin energi på at fremme gruppens værdier. Bor sammen med gruppen og har ikke særlig meget at gøre med folk udenfor gruppen.
- **Tilhænger:** retter sit liv ind efter gruppen og omgås i mange sammenhænge andre medlemmer. Bor ikke sammen med gruppen.
- **Klient:** kommer til gruppen for at søge et eller andet (visdom, terapi, venskab osv.). Forbindelsen med gruppen er løs.
- **Støtte:** er ikke nødvendigvis medlem af gruppen, men støtter gruppen på forskellig vis.
- **Frafalden:** tidligere medlem

• M

2. RELIGIØSE FÆLLESSKABER OG FORHOLDET TIL OMVERDENEN

- Roland Robertson og Roy Wallis' har begge udarbejdet typologier over religiøse organisationers forhold til omverdenen, som jeg anvender både til at se på minoritetsreligioner og religiøse bevægelser, men også til at se på majoritetsreligionernes forskellige grupperinger. Da skematiseringen af disse måske er til den vel tunge begrebsside, hvis man bruger dem fra *Religionssociologi. En introduktion* s. 225-226, plejer jeg at anvende den mere spiselige model, der findes i *Religion. Teori – fænomenologi – metode* s. 142 og i *Begrebsnøglen* s. 105.

Model 14: Wallis typologi

- Bevægelsen fornægter omverdenen. Samfundet og dets værdier opfattes som værdiløse eller skadelige. Disse bevægelser har ofte en enkelt leder, som anses for at have særlige evner.
Eks. ISKCON (Hare Krishna).
- Bevægelsen bekræfter omverdenen. Der lægges særlig vægt på at kunne forbedre verden.
Eks. Scientology.
- Bevægelsen forsøger at tilpasse sig omverdenen. Bevægelsen opfatter samfundet som ligegyldigt og lægger stor vægt på, at den enkeltes personlige liv skal stimuleres.
Eks. Fomsidr.

FIRE TYPER AF RELIGIØSE FÆLLESSKABER

	Gruppen hævder at sidde inde med sandheden	Gruppen hævder ikke at sidde inde med sandheden
Omverdenen er kritisk	Sekt	Kult
Omverdenen respekterer	Kirke	Denomination

3. JAN HJÄRPE'S ARVESØLV

- I forlængelse af Beckford og Wallis følger Jan Hjärpes model, som vel næsten kan bruges i enhver sammenhæng, hvor man taler om religionens betydning i samfundet og den enkeltes religiøsitet. Mange har sikkert brugt Jens Formans typologi af shariaens betydning for muslimer, der jo tager udgangspunkt i Hjärpes model, og appliceret på andre religioner, men måske var det bedre at bruge Hjärpes egen model, der så vidt jeg kan se, kan bruges meget bredere, og som mange elever har noget nemmere ved at forstå.

Øverste model er hentet fra *Begrebsnøglen* s. 38. Den nederste er fra Horissant s.

Den svenske religionsforsker Jan Hjärpe (f. 1942) har lavet en model, som kategoriserer religiøsitet ud fra 3 parametre: indhold, funktion og engagement.

Indhold	Modernist ↔ Traditionalist
Funktion	Sekularist ↔ Teokrat Fundamentalist/islamist
Engagement	Afstandtagende Lige gyldighed Entusiasme

Kilde: Jan Hjärpe: *Islam. I: Gyldendals Religionshistorie - ritualer, mytologi, ikonografi*. Gyldendal, 1994.

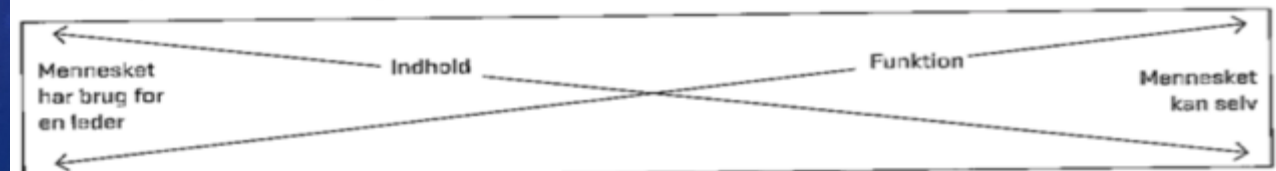
RELIGIONS INDHOLD OG RELIGIONS FUNKTION I ET SAMFUNDSMÆSSIGT OG KULTURELT PERSPEKTIV

Model: Jan Hjärpe

Traditionalisme

De gamle traditioner er centrale
De hellige skrifter er den centrale kilde
Traditionen, familien, den rituelle praksis

Sekularisme
Religion er en privatsag

Fundamentalisme

Religion er en fælles sag
Det hellige skrift er fundamentet

Modernisme
Religion er grundlæggende fornuftig
Staten overtager det religiøse 'råds' rolle

4. DENIZ KITIRS MODEL

Generel tendens		<i>Konservative</i>				<i>Progressive</i>	
Kategori og intern tendens		Islamister		Traditionalister		Modernister	
		<i>Konservative</i>	<i>Progressive</i>	<i>Konservative</i>	<i>Progressive</i>	<i>Konservative</i>	<i>Progressive</i>
Hvad mener de om:	Demokrati	Meget dårligt	Accept	Accept	Godt	Accept	Meget godt
	Kvinder, der uddanner sig og arbejder	Meget dårligt	Godt	Accept	Godt	Godt	Meget godt
	Alkohol	Meget dårligt	Meget dårligt	Meget dårligt	Meget dårligt	Dårligt	Accept
Eksempler på danske grupper og foreninger		Hizb ut-Tahrir	Islamisk trossamfund	Diyanet	Muslimere I Dialog	Forum for kritiske muslimer	Demokratiske muslimer

5. KVINDER I ISLAM

- En del elever vil gerne arbejde med kvinderoller i islam i AT og SRP, og det er måske ofte blevet lidt tyndbenet rent teoretisk. Jeg kender ikke til gode lærebøger om emnet, men har alligevel fået samlet lidt forskelligt materiale, som kan bruges til at give et stærkere fagligt bud på et utroligt spændende emne.
- Operation Dagsværks materiale om islamisk feminisme og kvinder i Somaliland :
<https://od.dk/undervisning/somaliland/islamisk-feminisme/islamisk-feminisme>

Leila Ahmed: *Kvinder og køn i islam*
- ser på de historiske rødder til en nutidig debat om kvinders rolle i islam

Barbara Stowasser: *Kvinder i Koranen. Helligtekst, tradition og fortolkning*
- bruger en tredelt typologi a la Hjärpe: Modernister, traditionalister og fundamentalister

5. MELFORD E. SPIROS TYPOLOGI FOR BUDDHISTISKE PRAKSISFORMER

- Mine elever har været meget glade for Spiros typologi, som Anders Nielsen har taget med i sin buddhismebog. De har helt konkret skulle bruge dem i en række undervisningsfilm, de skulle lave om forskellige emner indenfor buddismen, og de synes det var rart med nogle konkrete begreber, de kunne bruge til at adskille den ene praksisform fra den anden.
- Og så er det gode begreber at arbejde med i forhold til Jørn Borups skelnen mellem etiske og konvertit-buddhister

Nirvanisk buddhisme praktiseres som regel af religiøse specialister som munke – eller af konvertit-lægbbuddhister i Vesten. Her fokuseres der på ved hjælp af meditation at slippe ud af samsaras kredsløb af død og genfødsel for at opnå nirvana.

Globalt set er det dog de færreste buddhister, der har tid og overskud til at meditere og praktisere nirvanisk buddhisme for allerede i dette liv at kunne slippe ud af samsara. De fleste lægbbuddhister vil praktisere de to andre typer.

Karmisk buddhisme praktiseres som regel af lægfolk, der ved hjælp af gode gerninger og ritualer arbejder på at forbedre deres position i samsara og opnå en bedre genfødsel end den nuværende gennem opsparede fortjenester og forbedret karma.

Apotropæisk / magisk buddhisme fokuserer mere på at forbedre livet i samsara end at opnå nirvana. Her forsøger man ved hjælp af ritualer at afværge sygdomme, beskytte mod dæmoner og onde ånder, få høsten sikkert i hus, komme godt igennem trafikken osv. Denne form for ritualer er de mest konkrete ritualer i buddhismen, dvs. hvor den tiltænkte virkning er dennesidig.

6. IBEN KROGSDAL OG RIKKE GOTTFREDSSEN OM FOLKEKIRKEKRISTNE

Troende	Baggrundskristne	Spirituel søgende
<ul style="list-style-type: none"> • Traditionelle kristne • Behersker et luthersk – kristent sprog • Kirkegang er naturlig del af livet • Er kede af, at så få kommer i kirke og er derfor åbne overfor nye tiltag i kirken, som kan lokke nye medlemmer indenfor • Fortrækker højmesse, de nye tiltage er for 'de unge' • Overvejende ældre mennesker 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturkristne/kirkefremmede • Religion og kirke er langt fra hverdagen. Men elsker kirken, højtiderne og kirkerummet og dens funktion • Opfatter kirken som en bærer af noget ikke nærmere definerbart. • Religionen er noget der findes i baggrunden • Præsterne er i kirken for at opretholde traditionen, så den er der, når folk har behov for det. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spirituelt orienterede gør-det-selv – folk • Skelner skarpt mellem kristendom og kirkeinstitution. • Personlig rejse mod indsigt, gudlighed og åndelig vækst. • Viggo Mortensen kalder det privatreligion. • Kirkekritiske, fordi kirken som institution blokerer for den personlige tilegnelse af det guddommelige både i og udenfor sig selv. • Kirken er overflødig for de spirituelt søgende

Den typiske kirkegænger

kvinde	går aldrig på diskotek
har en erhvervsuddannelse eller en høj videregående uddannelse	går aldrig til shows eller stand up
læser skønlitteratur hver dag	har kørekort
læser mere faglitteratur end den øvrige befolkning	vælger oftere end ikke-kirkegængere at gå på aftenskole mindst en gang om måneden
går langt mere til klassiske koncerter, ballet eller opera end folk, der ikke går i kirke	mere tilbøjelig end ikke-kirkegængere til at være enig i udsagnet: "Jeg er bange for, at traditionelle familieværdier helt forsvinder"
går sjældnere til pop- eller rockkoncerter end resten af befolkningen	mere tilbøjelig end ikke-kirkegængere til at være enig i udsagnet: "Der gøres for lidt for flygtninge i Danmark"
går oftere i teatret end gennemsnitsdanskere	mindre tilbøjelig til at have hund eller kat end andre
går oftere på museum eller til udstillinger end ikke-kirkegængere	har holdt ferie i Norden eller det øvrige Europa mindst en gang inden for de sidste 2 år
går oftere på biblioteket end gennemsnitsdanskere	har holdt campingferie i Danmark mindst en gang inden for de sidste 2 år
mere tilbøjelig til at være medlem af en velgørende eller humanitær organisation end ikke-kirkegængere	Venstre er det største parti blandt de mest aktive kirkegængere. Socialdemokraterne og SF følger lige efter
går sjældnere i biografen end den øvrige befolkning	Aldersgruppen på over 60 år er den største blandt kirkegængere
besøger venner eller familie mere end de fleste andre	
dyrker sport eller motion 1-2 dage om ugen	

Beskrivelserne bygger på analyser af oplysninger fra danskere, der ifølge Gallup går i kirke mindst én gang om ugen. Svarene er sammenlignet med tilsvarende oplysninger om den øvrige befolkning og med danskere, der siger, de aldrig går i kirke.

Kilde: Gallup, befolkningsindex, 1. halvår 2010 med 11.612 repræsentativt udvalgte deltagere på 12 år og derover.

Modellen er lavet ud fra artiklen *Folket i folkekirken – de troende, de baggrundskristne og dem, der gør det selv*, som står i *Samtidsreligion* s. 74-81

Fra *Den typiske kirkegænger er måske ikke så typisk*
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/den-typiske-kirkegænger-er-ikke-så-typisk>

FUNDAMENTALISME – STEVE BRUCE – ET SUPPLEMENT TIL FØLNER OG LUND

- Følner og Lund:
- Begrebet fundamentalisme knyttes til de antisekulære og antipluralistiske bevægelser, der fører **en aktiv kamp** mod det moderne, sekulariserede samfund. Fundamentalisternes umiddelbare mål er at **forsvare og styrke** religionens betydning, og på længere sigt ønsker de at skabe en afsekulariseret verden, hvor **religionen er fundament og centrum**.
- *Fundamentalisme i kristendom og islam. Frontkæmpere for Gud s. 21*

- Steve Bruce, skotsk sociolog, har opstillet fem kendetegn ved fundamentalisme:
- 1. Kilden til deres religiøse ideer er uden fejl.
- 2. Tendens til at vende tilbage til en virkelig eller forestillet fortid, og hævde, at disse her eksisterer.
- 3. Vokser frem indenfor traditionelle kulturer, men forsøger bevidst at forny traditionen og give den ny betydning.
- 4. Appellerer ofte til marginaliserede grupper i samfundet.
- 5. Tager moderne teknologi i anvendelse på trods af det ellers kritiske forhold til den moderne verden (syndig).

Kan bruges på nærmest alle religioner, og mine elever synes det er et vildt interessant fænomen

SENMODERNE RELIGION

- Med udgangspunkt i bøgerne Grundbogen til Religion C, *Senmoderne religiøsitet i Danmark*, *Religion i det senmoderne samfund* og *Samtidsreligion – levende religion i en foranderlig verden* plejer jeg at starte skoleåret op med at pege på begreberne her, som kendetegn for senmoderne religion. Den er en skøn blanding af forskellige teoretikers tanker om det senmoderne, og jeg synes, de fungerer rigtig godt som en knagerække, som eleverne kan bruge til at analysere levet religion/samtidsreligion. De fleste kender de allerede fra Samfundsfag, så de behøver ikke den store introduktion
- Jørn Borup: *Religionerne ligger under for individualiseringen*
<https://www.religion.dk/religionsanalysen/religionerne-ligger-under-individualisering>
- Sekularisering og afsekularisering
- Genfortryllelse
- Den religiøse aktør
- Pluralisme
- Synkretisme
- Polarisering
- Globalisering
- Individualisering
- Markedsorientering
- Komplexitet

Fig 3: Det religiøse supermarked

Billedet er fra *Senmoderne religiøsitet i Danmark* s.13

GIDDENS OG ZIEHE: DET SENMODERNE SAMFUNDS INDIVIDER OG DEN KULTURELLE FRISÆTTELSE

- Anthony Giddens: Det senmoderne samfund
- **Tegn**
- Adskillelse af tid og rum
- Øget individualisering
- Udlejring af sociale relationer
- Øget refleksivitet
- Aftraditionalisering
- **Konsekvens**
- Tvivl!
- Overlevelse via tillid til ekspertsystemer
- *Begrebsnøglen* har et spændende opslag om identitetsdannelse og religion på side 26-30, hvor Giddens', Baumans, Lyons og Douglas' teorier om dette gennemgås.

Tabel 3.1: Ziehes orienteringsmekanismer

Orienteringsmekanisme:	Søgen efter:	Kommer eksempelvis til udtryk gennem:
Subjektivisering	Nærhed. Individet forsøger at skabe tætte og intime relationer, og undgå den anonyme "kulde", som ligger i samfundets institutioner. Individet er meget opmærksom på sine egne behov.	Søgen efter intime fællesskaber. Et øget behov for at føle sig behandlet som enestående individ, selv i større forsamlinger eller grupper.
Ontologisering	Sikkerhed. En søgen mod en dybere mening med tilværelsen og faste holdepunkter i en diffus verden.	Den stigende interesse for det åndelige og fremkomsten af nyreligiøse grupper. Interesse for og fokus på "story-telling". Et eksempel kan være nogle unges optagethed af fantasygenren og lignende.
Potensering	Intensitet. Der søges mod en meget mere ekstrem form for markering af, hvad man selv står for. Der er ikke tale om en søgen efter nærhed, men efter en tydelig markering af hvad "jeg" synes er god stil. Her leves livet på kanten.	Brug af bestemte symboler og tegn til at signalere individets budskab og egen fortælling. Her kan kropssudsmykning være et eksempel.

Fra Maria Bruun Bundgård m.fl.: "Sociologisk SET – en grundbog i sociologi" fra Systeme

RADIKALISERING

- Teorier man kan inddrage i forbindelse med arbejdet med radikaliserings:
- Giddens: Det senmoderne samfund (Hvad karakteriserer det samfund, som de unge radikaliserede vokser op i?)
- Beckford: Medlemstyper (Hvem bliver radikaliseret?)
- Rambo: Konversion (Hvad med de etniske danskere, der konverterer og radikaliseres? – eller er det omvendt?)
- Birminghamskolen: Subkultur og modkultur
- Maffesoli: Neostammer
- Diskuter PETs radikaliseringsfaser: Kontakt, skift i handlingsmønster, søger ligesindede og afviser familie og venner, hærdeningen. Holder modellen?
- DIIS' udgivelser om radikaliserings

- Lånt fra Inge Støttrup, Gladsaxe Gymnasiums oplæg på fagdidaktik om sociologi i religionsundervisningen

WEBERS KARISMAFORMER

- Efter at have kørt forløb om karisma og om Scientology på B-niveau, blev jeg mere opmærksom på anvendelsesmulighederne af begrebet i mine forløb på mine c-hold. Med et kort oprids af Webers tanker om karismatisk autoritet og ledelse samt rutinisering af karismaen, har eleverne fået et godt værktøj til at analysere religiøse ledere, religionsstiftere, (ny)religiøse bevægelser og idoldyrkelse.
- Der er meget interessant at hente i forholdet mellem karisma som personlig nådegave/egenskab og karisma som socialt fænomen f.eks. Jonestown, tidlig kristendom, Dalai Lama osv.

KORT OM KARISMATISK LEDELSE ID

Karismatisk styreform

- Afhængig af tilhængerskabens anerkendelse af lederen
- Appellerer til afgrænset målgruppe
- Antiøkonomisk
- Revolutionær, vil skabe forandring
- Sårbart og ikke stabilt i længden

Tre udformninger af karisma

- Magisk: ekstase og ekstraordinære kræfter/evner
- Profetisk: udsteder nye love eller guddommelige bud
- Heroisk: udviser heltemod

RUTINISERING AF KARISMA ID

- Mere stabilt lederskab
- Styret får institutionel karakter
- Mere struktureret økonomi
- Mister sin revolutionære karakter
- Efterfølgeren findes ved:
 - Kendemærker på karisma
 - Lodtrækning, åbenbaring, orakelsvar
 - Den tidligere karismabærer udpeger efterfølgeren
 - Arvekarisma
 - Embedskarisma: overførsel af karisma ved fx håndspålæggelse
 - Demokratisk valg.

J.G. DAVIES: HELLIGSTEDET

- I forbindelse med ekskursioner og studieture til kirker, templer, moskeer osv. har jeg haft stor glæde af arkitekturhistorikeren J.G. Davies model over syv måder at betragte et helligsted på. Den kan være en god kobling mellem brugen af Eliade og Durkheims analyser af rummets sakralisering, adskillelsen mellem helligt og profant og axis mundi og så en meget konkret analyse af bygningens funktion og betydning i mere sociologisk forstand.
- Inddrag fx under arbejde med Kabaen/Mekka, Tempelbjerget i Jerusalem etc..

Model 9: De syv måder, hvorpå helligstedet kan betragtes

1. Stedet er en bolig for guden eller det hellige
2. Stedet betragtes som afsondret fra resten af samfundet og et særligt sted
3. Stedet forbinder religionens tilhængere med bestemte personer eller begivenheder
4. Stedet er et monument over religionernes storhed
5. Stedet danner ramme over religionens rituelle udøvelse
6. Stedet danner ramme for religionens uddannelser og belæring
7. Stedet er et symbol på religionens værdier og interesser

Modellen er fra *Religion.Teori-fænomenologi-metode* s. 112

ANDRE TEORIER OG BEGREBER, DER KUNNE BRUGES

- Sekularisering
- Os-dem
- Girards syndebuksteori
- Civilreligion – Prins Henriks begravelse, store sportsbegivenheder os.
- Og meget andet

- Gå sammen i grupper og diskuter med udgangspunkt i jeres aktuelle forløb på et Religion C-hold, hvilke teorier I allerede anvender, og hvilke der kunne være anvendelige for jer.
- Padlet til at dele arbejdet i:
- kortlink.dk/tbasc

